

ULUSLARARASI EĞİTİM BİLİMLERİ DERGİSİ

ISSN: 2149-0848

THE JOURNAL OF INTERNATIONAL EDUCATION SCIENCE

Doğa Temelli Etkinliklerin Okul Öncesi
Dönem Çocuklarının Doğaya Yönelik
Farkındalıklarına Katkısı : Doğanın Rengi
Çocuk Projesi

The Colors of Nature Child Project: The
Contribution of Nature-Based Activities to
Preschool Children's Awareness Towards
Nature

Harun TÜYSÜZ*
Meryem YEŞİLBAĞ
Ayşe KARA
Osman KARGIN

Geliş/Submitted: 10.08.2026

Kabul/Accepted: 28.09.2026

 10.29228/INESJOURNAL.95800

Makale Türü:

Araştırma Makalesi

Article Information:

Research Article

Citation / Atıf

Tüysüz, H., Yeşilbağ, M., Kara, A. ve Kargin, O. (2026). Doğa temelli etkinliklerin okul öncesi dönem çocuklarının doğaya yönelik farkındalıklarına katkısı : Doğanın rengi çocuk projesi. *Uluslararası Eğitim Bilimleri Dergisi*, 13 (48), 312-327.

This article was checked by Intihal.net. Bu makale İntihal.net tarafından taranmıştır.

This article is under the Creative Commons license. Bu makale Creative Commons lisansı altındadır.

*Sorumlu Yazar: Öğretmen, Hatay İl Milli Eğitim Müdürlüğü, harun_54@hotmail.com

ULUSLARARASI EĞİTİM BİLİMLERİ DERGİSİ

ISSN: 2149-0848

THE JOURNAL OF INTERNATIONAL EDUCATION SCIENCE

Öz: Bu araştırmanın amacı, okul öncesi dönemde doğayla etkileşim temelli gerçekleştirilen eğitim etkinliklerinin çocukların doğaya yönelik farkındalıkları üzerindeki etkisini incelemektir. Nicel araştırma deseninde yürütülen çalışmada, Hatay ilinde okul öncesi eğitim gören 4–6 yaş grubu 972 çocuğa ön test–son test uygulamaları yapılmıştır. Veri toplama aracı olarak, Doğayla Bağlantı Kurmaya Eğilim Ölçeği kullanılmıştır. Ölçek, Google Form aracılığıyla öğretmen veya ebeveyn rehberliğinde uygulanmış; veriler betimsel istatistiklerle analiz edilmiştir. Ayrıca öğretmen gözlem formlarından elde edilen nitel veriler içerik analiziyle değerlendirilmiştir. Hatay’da deprem sonrası dönemde konteyner kentlerde yaşayan çocukların doğadan uzak kalmaları nedeniyle planlanan projede, doğanın psikososyal destekleyici rolü temel alınmıştır. Bulgular, doğa temelli etkinliklerin çocukların doğaya yönelik sevgi, sorumluluk ve empati düzeylerini artırdığını; sosyal-duygusal gelişimlerine olumlu katkı sağladığını göstermiştir. Özellikle uzun süre doğadan uzak kalan çocukların doğa farkındalıklarında anlamlı artışlar gözlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Eğitim Bilimleri, Okul Öncesi Dönem, Duyuşsal Gelişim, Doğa Terapisi, Çocuk ve Doğa Farkındalığı.

Abstract: The purpose of this study is to examine the effects of preschool educational activities based on interaction with nature on children's awareness of nature. This study, conducted using a quantitative research design, administered pretests and posttests to 972 children aged 4–6 attending preschool in Hatay province. The Nature Connection Tendency Scale was used as the data collection tool. The scale was administered via Google Form under the guidance of teachers or parents, and the data were analyzed using descriptive statistics. Additionally, qualitative data obtained from teacher observation forms were evaluated using content analysis. The project, planned due to the isolation of children living in container cities in Hatay after the earthquake, was based on the psychosocial supportive role of nature. The findings showed that nature-based activities increased children's love, responsibility, and empathy for nature and contributed positively to their social-emotional development. Significant increases in nature awareness were observed, particularly in children who had been isolated from nature for extended periods.

Keywords: Educational Sciences, Preschool Period, Affective Development, Healing Power of Nature, Children and Nature Awareness.

Giriş

Doğa, çocuğun gelişiminde çok yönlü katkılar sağlayan ve erken çocukluk eğitiminde giderek önem kazanan zengin bir öğrenme ortamıdır. Okul öncesi dönem, çocuklarda doğaya yönelik duyarlılık, sorumluluk ve bağlılık gibi temel çevresel farkındalıkların gelişmesi için kritik bir dönemdir (Köşker, 2019). Bu dönemde doğayla doğrudan etkileşim kuran çocukların, çevreye karşı daha bilinçli, duyarlı ve empatik bireyler olarak yetişme olasılığı artmaktadır (Sobko, Jia & Brown, 2018). Ancak günümüzde kentleşme, teknolojik gelişmeler ve yaşam alanlarındaki kısıtlılık nedeniyle çocukların doğayla geçirdikleri zaman azalmış, doğa ile olan bağları zayıflamıştır (Ärlemalm-Hagsér, 2013). Bu durum “Doğa Eksikliği Sendromu” gibi kavramların gündeme gelmesine yol açmış ve çocukların doğaya yönlendirilmesine odaklanan eğitim yaklaşımlarının önemini artırmıştır. Doğa temelli eğitim, çocukların doğal çevreyle bağ kurmalarını, doğayı keşfetmelerini ve öğrenme süreçlerini zenginleştirmelerini destekleyen bir pedagojik yaklaşım olarak tanımlanmaktadır (Temiz & Karaarslan Semiz, 2019).

Doğayla etkileşim, çocukların yalnızca çevreye yönelik farkındalıklarını değil, aynı zamanda bilişsel, sosyal ve duygusal gelişimlerini de destekleyen çok yönlü bir öğrenme süreci sunmaktadır (Köseoğlu ve diğ., 2016; Temiz & Karaarslan Semiz, 2019). Literatürde doğa temelli eğitim uygulamalarının çocukların problem çözme, yaratıcılık ve öz düzenleme becerilerini geliştirdiğine işaret edilmektedir (Abd Rahim ve diğ., 2020; Rice & Torquati, 2013). Özellikle okul öncesi dönemde doğa ile iç içe yapılandırılan eğitim etkinliklerinin, çocukların çevreye yönelik olumlu farkındalık kazanmalarını sağladığı ve duyuşsal bağ kurmalarına katkıda bulunduğu vurgulanmaktadır (Savolainen, 2021; Sobko ve diğ., 2018). Bu bağlamda doğa temelli eğitim, yalnızca çevreyi tanıma ve koruma bilinci kazandırmakla sınırlı kalmayıp çocukların empati, sorumluluk alma ve iş birliği gibi sosyal-duygusal becerilerinin gelişimini de desteklemektedir (Tarman & Kent Kukurtcu, 2022).

Sobko, Jia ve Brown (2018) tarafından yürütülen çalışmada, çocukların doğadan keyif alma, doğaya karşı sorumluluk üstlenme ve farkındalık geliştirme düzeylerinin artmasının davranışsal güçlükleri ve duygusal problemleri azalttığı belirlenmiştir. Benzer şekilde, Savolainen (2021) tarafından yapılan araştırmada, okul öncesi dönemde doğayla iç içe zaman geçiren çocukların doğaya karşı daha yüksek düzeyde sorumluluk geliştirdiği saptanmıştır. Türkiye’de yapılan bir çalışmada ise Aggul Yalcin, Yalcin, Bozan ve Gecikli (2016), okul öncesi öğretmenlerinin çevre eğitiminin önemine dikkat çekmelerine rağmen, uygulamaya yönelik fırsatların sınırlı olduğunu belirtmiştir. Bu bulgular, erken yaşta doğayla kurulan bağın duyuşsal gelişim üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğunu göstermektedir.

Doğa temelli eğitim, yalnızca bireysel gelişimle sınırlı olmayıp aynı zamanda

çevreye yönelik duyarlılık geliştirme açısından da güçlü bir pedagojik yaklaşımdır. Årlemalm-Hagsér (2013), İsveç'te gerçekleştirdiği çalışmada, okul öncesi eğitim kurumlarının doğa ve sürdürülebilirlik kavramlarını eğitim sürecine dâhil etme biçimlerini incelemiş ve bu uygulamaların çocukların çevresel farkındalık düzeylerini belirgin biçimde artırdığını ortaya koymuştur. Ayrıca, doğal ortamların çocukların keşfetme, gözlem yapma ve yaratıcı düşünme becerilerini desteklediği de literatürde vurgulanmaktadır (Abd Rahim, Badzis & Nik Abdul Rahman, 2020).

Ülkemizde yürütülen bazı uygulamalı projeler de bu alandaki gelişmeleri destekler niteliktedir. Temiz ve Karaarslan Semiz (2019) tarafından TÜBİTAK destekli olarak yürütülen projede, doğa temelli etkinliklerin okul öncesi öğretmenleri tarafından uygulanabilirliği ve bu etkinliklerin çocukların gelişimine katkısı ele alınmıştır. Benzer şekilde, Köseoğlu ve diğerleri (2019) tarafından gerçekleştirilen "Ağaç Bilim Okulu" projesinde, çocukların doğada deneyimleyerek ve gözlem yaparak öğrenmeleri sağlanmış, bu yaklaşımın duyuşsal ve bilişsel gelişim üzerindeki olumlu etkileri incelenmiştir.

Literatürdeki bulgular, doğa temelli eğitimin çocukların duyuşsal gelişimini desteklediğini, doğa farkındalıklarını artırdığını ve çevreye karşı olumlu farkındalık geliştirmelerinde etkili olduğunu açıkça ortaya koymaktadır. Özellikle travmatik yaşantıların ardından doğayla temasın çocukların ruhsal iyileşme süreçlerinde önemli bir rol oynadığı belirtilmektedir. Doğal ortamların bireylerde kaygı düzeyini azalttığı, psikolojik esneklik kazandırdığı ve sosyal-duygusal dengelenmeyi desteklediği çeşitli araştırmalarla ortaya konmuştur (Louv, 2008; Ulrich, 1984). Erken yaşta kazanılan doğa deneyimlerinin, çocukların çevreye ilişkin farkındalıklarını yaşam boyu sürdürebilecekleri kalıcı davranışlara dönüştürme potansiyeli taşıdığı söylenebilir. Günümüzde kentleşme, dijitalleşme ve yapay çevre koşullarının artması, çocukların doğayla etkileşimlerini giderek azaltmaktadır. Özellikle erken çocukluk döneminde doğadan uzak kalan çocukların doğaya karşı duyuşsal bağ kurma, empati geliştirme ve sorumluluk alma gibi temel değerleri yeterince kazanamadıkları görülmektedir (Köşker, 2019; Sobko, Jia & Brown, 2018). Bu durum, çocukların çevreye yönelik farkındalıklarının zayıflamasına ve doğaya ilgisiz bireyler olarak yetişmelerine yol açabilmektedir. Doğa temelli eğitim uygulamaları ise çocukların çevreyle bağ kurmalarını sağlayarak duygusal, sosyal ve etik gelişimlerini desteklemektedir (Savolainen, 2021; Rice & Torquati, 2013).

2023 depremleri sonrasında pek çok çocuğun uzun süre kapalı ve sınırlı alanlarda kalması, doğayla etkileşim fırsatlarını ciddi biçimde azaltmıştır. Doğal çevreye erişimin kısıtlanması, çocukların bedensel etkinliklere katılımını, oyun yoluyla öğrenme deneyimlerini ve duygusal dengeyi destekleyen doğal uyaranlara erişimini önemli ölçüde sınırlamaktadır. Haktanır (2017), modern yaşam koşullarıyla birlikte çocukların

doğadan giderek uzaklaştığını, bunun da fiziksel hareketlilik, yaratıcılık ve içsel denge üzerinde olumsuz etkiler yarattığını belirtmiştir. Doğayla temasın azalması, çocukların oyun kurma becerilerini ve çevresel farkındalıklarını zayıflatırken; duygusal boşluk, stres ve dikkat dağınıklığı gibi sorunları da beraberinde getirebilmektedir. Bu nedenle afet sonrası süreçlerde doğa temelli öğrenme ortamlarının yeniden kurgulanması, çocukların hem psikolojik iyileşmelerini hem de yaşamla yeniden bütünleşmelerini destekleyebilecek bir eğitim yaklaşımı olarak önem kazanmaktadır (Haktanır, 2017).

Bu bağlamda tasarlanan “Doğanın Rengi Çocuk” projesi, özellikle 2023 yılında Hatay’da yaşanan büyük depremin ardından konteyner kentlerde doğadan uzak yaşamak zorunda kalan çocukların doğayla yeniden bağ kurmalarını sağlamak amacıyla planlanmıştır. Depremin yalnızca sosyal ve duygusal travmalar değil, aynı zamanda doğal yaşam alanlarının büyük ölçüde zarar görmesine de yol açtığı bölgede çocukların doğa ile etkileşimleri daha da sınırlanmıştır. Bu nedenle projede doğanın psikososyal destekleyici rolü temel alınarak çocukların doğayla yeniden bütünleşmeleri hedeflenmiştir. Proje kapsamında çocuklar, doğayı tüm duyularıyla deneyimleyebilecekleri çeşitli etkinliklere katılmışlardır. Bu etkinlikler arasında doğada bisiklet turu, kompost yapımı, bitki dikimi, mini bahçelerde tohum ekimi ve sebze yetiştirme, ileri dönüşüm çalışmalarıyla kullanılmayan kıyafetlerden masal battaniyesi yapımı, yağmur yağdığında dışarı çıkıp yağmuru hissetme, böcek evi yapımı, hayvanları besleme, doğadaki canlıları tanıma, deniz kenarları gibi doğal alanların keşfi ve doğayı gözlemleme gibi uygulamalar yer almıştır. Çocukların doğayla temas kurdukça doğa sevgisi ve çevresel sorumluluk bilincinin güçleneceği öngörülmüş ve etkinliklerin tamamı bu hedef doğrultusunda yapılandırılmıştır.

“Doğanın Rengi Çocuk” projesi ile çocukların duyuşsal gelişimlerinin desteklenmesi, doğaya karşı olumlu farkındalık geliştirmeleri ve yaşadıkları zorlu süreçlerin ardından psikososyal olarak güçlenmeleri hedeflenmiştir. Bu çalışmanın bulguları, doğa temelli eğitim etkinliklerinin çocukların doğayla yeniden bağ kurmalarında önemli bir araç olduğunu göstermektedir. Dolayısıyla bu çalışmanın temel problemi doğadan uzak kalmış çocukların doğa temelli etkinliklerle yeniden doğayla bağ kurma düzeylerinin belirlenmesidir.

Bu temel araştırma sorusu kapsamında aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

- Deprem sonrası uzun süre doğadan uzak kalmak zorunda kalan okul öncesi dönem çocuklarının, doğa temelli etkinliklere katılımlarının ardından doğaya yönelik farkındalıklarında proje öncesi ve sonrası arasında anlamlı bir değişim gözlemlenmekte midir?

- Doğa temelli etkinliklerin, çocukların doğaya dair farkındalık düzeyleri üzerinde (örneğin ağaç sevgisi, hayvanlara yönelik ilgisi, çevreyi koruma bilinci) nasıl bir etkisi bulunmaktadır?
- Proje sürecinde görev alan öğretmenlerin gözlemlerine göre, çocukların doğayla kurdukları duygusal bağda ne tür değişimler yaşanmıştır ve bu değişim, çocukların yaşadıkları travmatik süreçten sonra nasıl bir anlam taşımaktadır?

YÖNTEM

Bu araştırma, nicel araştırma desenlerinden tek grup ön test-son test deneysel desen kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Bu desen, aynı grubun belirli bir uygulama öncesi ve sonrası ölçümlerinin karşılaştırılmasına olanak sağlayan bir yöntemdir (Büyüköztürk, 2020). Araştırmada, okul öncesi dönemde yürütülen doğa temelli etkinliklerin çocukların duyuşsal gelişimlerine olan etkisi incelenmiştir.

Evren- Örneklem / Çalışma Grubu

Araştırmanın evrenini, Hatay ilinde okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden 4-6 yaş aralığındaki çocuklar oluşturmaktadır. Çalışmanın örneklem grubunu ise “Doğanın Rengi Çocuk” projesi kapsamında belirlenen ve farklı okul öncesi kurumlarda öğrenim gören toplam 972 çocuk oluşturmaktadır. Katılımcılar, proje süresince doğa temelli etkinliklere düzenli olarak katılım sağlamıştır.

Araştırmada örneklem belirlenirken, amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme yaklaşımı kullanılmıştır. Bu yaklaşımda, belirli özellikleri taşıyan bireylerin çalışmaya dâhil edilmesi hedeflenmiştir. Çocukların sosyo-kültürel açıdan farklı çevreleri temsil etmesi ve çeşitli okul türlerinde (bağımsız anaokulları ve ilkokullara bağlı anasınıfları) öğrenim görmesi temel ölçüt olarak alınmıştır. Ayrıca örneklemin Hatay’ın farklı ilçelerinden seçilmesi, elde edilen verilerin daha kapsayıcı biçimde değerlendirilmesine olanak sağlamıştır.

Veri Toplama Aracı / Araçları

Araştırmada veri toplama aracı olarak Google Form üzerinden yapılandırılmış ön test ve son test formları ile proje sürecini değerlendirmeye yönelik öğretmen gözlem formu kullanılmıştır. Ön test ve son test uygulamalarında, Engin ve Demiriz (2021) tarafından geliştirilen ve 60-72 ay aralığındaki çocukların doğayla bağlantı kurma eğilimlerini değerlendiren “Doğayla Bağlantı Kurmaya Eğilim Ölçeği” kullanılmıştır. Bu ölçek, çocukların doğaya yönelik duyuşsal farkındalıklarını ve farkındalık düzeylerini ölçmeye yönelik yapılandırılmış maddelerden oluşmakta olup, daha önceki geçerlik ve güvenirlik çalışmaları sonuçları bu araştırmada kullanım için uygun olduğunu göstermektedir. Öğretmen gözlem formu ise proje sürecinin güçlü yönlerini,

geliştirilmesi gereken alanları ve çocukların doğa temelli etkinlikler süresince sergiledikleri duygusal tepkileri değerlendirmeyi amaçlayan maddelerden oluşmuştur. Bu formlar sayesinde proje öncesi ve proje sonrası çocukların farkındalıklarındaki değişim hem nicel hem de nitel verilerle ortaya konmuştur.

Verilerin Toplanması

Araştırmada kullanılan veri setleri, belirlenen amaç ve hedefler doğrultusunda çeşitli etkinliklerden elde edilmiştir. Veri toplama süreci Mart 2026'da başlamış ve Haziran 2026'da tamamlanmıştır. Süreç boyunca çocukların aktif katılımını sağlayacak şekilde sınıf ortamları ve açık alanlarda çok çeşitli etkinlikler organize edilmiştir.

Çocuklar bitki dikimi etkinliklerinde doğayla bağ kurmuş, toprakla çalışarak doğa sevgisi geliştirmiştir. Bu süreçte farklı bitkilerin dikimi ve bakımı öğretilmiş, çocukların doğal yaşamı anlamaları desteklenmiştir. Ayrıca doğa yürüyüşleri sırasında çevreyi gözlemlene ve doğal materyalleri tanıma fırsatı sağlanmıştır.

Bu uygulamalara örnek olarak gerçekleştirilen tohum topu etkinliği, çocukların doğayla doğrudan etkileşim kurmalarını sağlayan önemli bir deneyim olmuştur. Etkinlik kapsamında çocuklar, killi toprak ve tohumları karıştırarak kendi tohum toplarını hazırlamış, ardından bu topları okul bahçesine ve çevredeki yeşil alanlara yerleştirmiştir. Süreç boyunca tohumların filizlenme aşamaları gözlemlenmiş, toprağın canlı yapısı ve doğa döngüsü üzerine sohbetler yapılmıştır. Bu deneyim, çocuklarda doğaya karşı sorumluluk bilinci ve canlılara yönelik empati gelişimini desteklemiştir.

Bir diğer uygulama olan geri dönüşüm ve çevre temizliği etkinliği, çocukların çevre farkındalığını artırmaya yöneliktir. Çocuklar, yaş gruplarına uygun biçimde atıkları türlerine göre ayırmış, organik atıklardan kompost oluşturmuş ve okul çevresinde çevre temizliği gerçekleştirmiştir. Etkinlik süresince geri dönüşümün doğa üzerindeki olumlu etkileri ve kaynakların bilinçli kullanımı üzerine farkındalık çalışmaları yapılmıştır. Bu süreç, çocukların sürdürülebilir yaşam bilinci kazanmalarına katkı sağlamıştır.

Ayrıca gerçekleştirilen hayvanlarla etkileşim etkinliği sayesinde çocuklar, hayvanları yakından gözlemlene ve besleme fırsatı bulmuştur. Öğretmenlerin rehberliğinde yapılan bu etkinlikte çocuklara hayvanların yaşam alanları, beslenme biçimleri ve korunmaları gerektiği anlatılmıştır. Bu deneyim, çocukların empati becerilerinin gelişmesine, hayvanlara karşı sevgi ve sorumluluk duygusu kazanmalarına yardımcı olmuştur.

Verilerin Analizi

Doğayla Bağlantı Kurmaya Eğilim Ölçeği kullanılarak elde edilen veriler, çocukların proje öncesi ve proje sonrası verdikleri yanıtlar arasındaki farkların belirlenmesi amacıyla betimsel istatistik yöntemleriyle analiz edilmiştir. Bu yöntem,

verilerin yüzdelik ve frekans dağılımlarının kolayca incelenmesine ve çocukların doğaya yönelik duyuşsal farkındalıklarındaki değişimin net bir şekilde ortaya konmasına olanak sağlamaktadır.

Araştırmanın nitel boyutunda ise proje sürecine katılan öğretmenlerden alınan gözlem formları değerlendirilmiştir. Bu formlarda öğretmenler, çocukların doğayla bağ kurma eğilimlerindeki değişimleri, etkinliklere olan ilgilerini ve proje sürecine dair genel gözlemlerini ifade etmişlerdir. Gözlemler, çocukların doğa sevgisi, çevresel farkındalık ve sosyal-duygusal gelişim alanlarında önemli ilerlemeler kaydettiğini ortaya koymaktadır.

Araştırmanın nitel verileri, proje sürecine katılan öğretmenlerden alınan gözlem formlarının içerik analizi yoluyla incelenmesiyle elde edilmiştir. Öncelikle formlar dijital ortama aktarılmış, veriler tekrar eden ifadeler ve ortak temalar doğrultusunda kodlanmıştır. Kodlar arasındaki benzerlikler birleştirilerek “doğa sevgisi”, “çevresel farkındalık” ve “sosyal-duygusal gelişim” olmak üzere üç ana tema belirlenmiştir. Analiz süreci, araştırmacılar arası görüş birliği sağlanarak yürütülmüştür.

BULGULAR

Araştırma kapsamında elde edilen bulgular, alt araştırma sorularına göre sıralanmıştır. Bulgular, ön test ve son test ölçümlerinden elde edilen nicel veriler ile öğretmen gözlem formlarından elde edilen nitel bulgular birlikte değerlendirilmiştir.

Doğa Temelli Etkinliklerin Çocukların Duyuşsal Farkındalıklarına Etkisi

Ön test ve son test karşılaştırmalarında, tüm maddelerde anlamlı bir gelişim gözlenmiştir. Özellikle evcil hayvan sahibi olma ve bitki yetiştirme oranlarında belirgin artışlar kaydedilmiştir.

Tablo 1.

Çocukların Evcil Hayvan Sahipliği ve Bitki Yetiştirme Durumlarındaki Değişim

Göstergeler	Ön Test (%)	Son Test (%)	Artış (%)
Evcil hayvana sahip olma	24,2	35,3	+11,1
Bitki yetiştirme	53,6	72,0	+18,4

Tablo 1 'deki ön test ve son test sonuçları karşılaştırıldığında, tüm maddelerde anlamlı bir artış görülmüştür. Özellikle evcil hayvan sahibi olma ve bitki yetiştirme oranlarında kaydedilen yükseliş dikkat çekicidir. Ön testte çocukların yalnızca %24,2'sinin evcil hayvana sahip olduğu belirlenirken, bu oran son testte %35,3'e yükselmiştir.

Bitki yetiştirme oranında %18,4'lük önemli bir artış kaydedilmiştir. Proje başlangıcında çocukların yalnızca %53,6'sının evde ya da bahçede bitki yetiştirdiği görülürken, proje sonunda bu oran %72'ye ulaşmıştır.

Bu bulgular, doğa temelli etkinliklerin çocukların canlılara karşı sorumluluk alma ve bakım davranışlarını desteklediğini göstermektedir.

Doğa Temelli Etkinliklerin Doğa Farkındalık Düzeylerine Etkisi

Çocukların doğayla ilgili farkındalık ve ilgilerinde önemli artışlar görülmüştür.

Tablo 2.

Çocukların Doğaya Yönelik Farkındalıklarındaki Değişim

Göstergeler	Ön Test (%)	Son Test (%)	Artış (%)
Ağaç fidanı dikme isteği	78,7	88,1	+9,4
Doğadaki materyalleri inceleme isteği	75,9	83,5	+7,6
Doğayı koruma yollarını öğrenme isteği	85,2	91,9	+6,7
Bitki/hayvanların olduğu ortamlarda mutlu olma	87,1	93,4	+6,3

Tablo 2'deki ön test ve son test verilerinin karşılaştırılması, çocukların doğa farkındalık düzeylerinde dikkate değer artışlar olduğunu göstermektedir. Ağaç fidanı dikme isteği proje öncesinde %78,7 iken, proje bitiminde bu oran %88,1'e yükselmiştir.

Doğadaki taş, yaprak, tohum ve kozalak gibi materyalleri inceleme isteği ön testte %75,9 iken son testte %83,5'e çıkmıştır.

Doğayı koruma yollarını öğrenme isteği de proje boyunca kayda değer bir gelişim sergilemiştir. Proje öncesinde %85,2 olan oran, proje sonrasında %91,9'a yükselmiştir.

Bitkilerin ve hayvanların bulunduğu ortamlarda vakit geçirmekten mutlu olma oranı ön testte %87,1 iken son testte %93,4'e ulaşmıştır.

Doğa Temelli Etkinliklerin Sosyal-Duygusal Gelişime Etkisi

Öğretmenlerin büyük çoğunluğu, çocukların doğayla kurdukları duygusal bağda belirgin bir ilerleme gözlemlediklerini ifade etmiştir. Çocukların doğayı canlı bir varlık olarak algılamalarının güçlendiği ve daha empatik bir yaklaşım geliştirdikleri belirtilmiştir.

Tablo 3.

Çocukların Doğayla Kurdukları Duygusal Bağ ve Sosyal-Duygusal Gelişim Göstergelerinde Değişim

Göstergeler	Ön Test (%)	Son Test (%)	Artış (%)
Ağaçları arkadaş olarak görme	52,1	72,5	+20,4
Hayvanları arkadaş olarak görme	64,4	84,2	+19,8
Yakınında hayvanların olmasından hoşlanma	75,6	90,3	+14,7

Öğretmen gözlemlerine dayalı bulgular da çocukların doğayla kurdukları duygusal bağın proje sürecinde güçlendiğini göstermektedir. Ön testte çocukların yalnızca %52,1'i ağaçları arkadaş olarak gördüğünü ifade ederken, son testte bu oran %72,5'e çıkmıştır.

Hayvanları arkadaş olarak görme oranı proje öncesinde %64,4 iken proje sonunda %84,2'ye yükselmiştir.

Çocukların yakınlarında hayvanların olmasından hoşlanma oranı da ön testte %75,6 iken son testte %90,3'a ulaşmıştır.

Ön Test ve Son Test Sonuçlarının t-testi Sonuçları

Tablo 4.

Doğayla Bağ Kurma Eğilimleri Ön Test–Son Test Puanlarına İlişkin t-Testi Sonuçları

Ölçek Boyutu	n	Ön Test	Son Test	SS	t	p
Doğayla Bağ Kurmaya Eğilim Ölçeği	972	55.83	56.04	7.32	2.42	.016

Yapılan bağımlı örneklem t-testi sonucunda, öğrencilerin ön test ve son test puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmıştır ($t(971) = 2.42$, $p = .016$). Elde edilen bulgular, son test puan ortalamasının ($X = 56.40$) ön test ortalamasına ($X = 55.83$) göre daha yüksek olduğunu göstermektedir.

Bu sonuç, uygulanan öğretim sürecinin öğrenciler üzerinde olumlu ve anlamlı bir etki yarattığına işaret etmektedir. Farkın yüksek olmamasına rağmen anlamlı düzeyde çıkması, gerçekleştirilen etkinliklerin öğrencilerin bilgi, farkındalık ve beceri düzeylerinde gerçek bir ilerleme sağladığını düşündürmektedir.

Elde edilen bulgu, uygulamanın öğrencilerin öğrenme sürecini desteklediğini, hedeflenen kazanımların edinilmesinde ölçülebilir bir gelişim ortaya koyduğunu göstermesi açısından değerlidir. Öğrencilerin son testte gösterdikleri artış, yapılan

çalışmaların öğrenme sürecine pozitif katkı sunduğunu ortaya koymaktadır.

Öğretmen Gözlem Formları

Tüm bulgulara ek olarak öğretmenler, proje boyunca çocukların doğayı canlı bir bütün olarak algılamaya başladıklarını, doğada daha fazla vakit geçirmekten mutluluk duyduklarını ve çevresel olaylara karşı daha duyarlı hale geldiklerini ifade etmiştir. Ayrıca grup etkinliklerinde çocukların iş birliği yapma, problem çözme ve iletişim kurma becerilerinde gelişme gözlemlenmiştir. Çocukların doğayla temasının, onların sosyal-duygusal açıdan rahatlamalarına ve kendilerini daha huzurlu hissetmelerine katkı sağladığı belirtilmiştir.

Tablo 5.

Öğretmen Gözlem Formları Analiz Tablosu

Tema	f	Gözlenen Davranış/Bulgular	Öğretmen Görüşlerinden Örnek İfade
Doğa Sevgisi	17	Çocukların doğayı canlı bir varlık olarak algıladıkları, doğadaki bitki ve hayvanlara yönelik sevgi ve koruma davranışları geliştirdikleri gözlemlenmiştir.	“Çocuklar artık toprağı içinde yaşam olan bir yer olarak tanımlıyor ve ona zarar vermekten kaçınıyorlar.”
Çevresel Farkındalık	20	Doğadaki değişimleri fark etme, çevreyi koruma yollarını öğrenme ve geri dönüşüm konularında daha bilinçli davranışlar sergilenmiştir.	“Yağmur sonrası yaprakların renginin neden değiştiğini merak edip kendi açıklamalarını yapıyorlar.”
Sosyal-Duygusal Gelişim	13	Grup etkinliklerinde yardımlaşma, empati ve problem çözme davranışlarında belirgin artış gözlenmiştir.	“Bitki dikimi sırasında çocuklar birbirlerine destek oldular, bu süreçte hem sabırlı hem paylaşımcı davrandılar.”

TARTIŞMA

Bu araştırmanın bulguları, doğa temelli etkinliklerin okul öncesi dönem çocuklarının doğaya yönelik duyuşsal farkındalıklarında anlamlı bir gelişim sağladığını göstermektedir. Özellikle evcil hayvan besleme, bitki yetiştirme ve doğada zaman geçirme gibi alanlarda belirgin artışlar kaydedilmiştir. Bu bulgular, erken yaşlarda doğa

ile kurulan bağın çevresel farkındalığı ve doğaya karşı olumlu tutumları desteklediğini gösteren önceki araştırmalarla paralellik göstermektedir (Köşker, 2019; Sobko, Jia & Brown, 2018). Stavreva Veselinovska (2024) da benzer biçimde, çevre bilincinin kazandırılmasında oyun temelli etkinliklerin çocukların doğaya yönelik empati ve sorumluluk duygularını güçlendirdiğini vurgulamaktadır. Çocukların ağaçları ve hayvanları arkadaş olarak görme oranlarındaki artış ise doğayla kurdukları duygusal ilişkinin güçlendiğine işaret etmektedir.

Çocukların doğayla kurdukları duygusal bağın yalnızca çevresel farkındalık düzeylerini değil, aynı zamanda doğaya karşı içsel eğilimlerini de güçlendirdiğini ortaya koymaktadır. Yılmaz-Uysal (2020), okul öncesi dönemdeki çocukların biyofilik eğilimlerinin doğa ile düzenli temas, merak ve keşfetme davranışlarıyla geliştiğini vurgulamıştır. Bu doğrultuda, araştırmanın sonuçları doğa temelli öğrenme süreçlerinin çocuklarda doğayı canlı bir varlık olarak algılama, empati kurma ve çevreye karşı sorumluluk geliştirme açısından önemli katkılar sağladığını göstermektedir.

Çalışmanın bir diğer önemli bulgusu, çocukların doğayı koruma yollarını öğrenmeye yönelik ilgilerinde gözlenen artıştır. Bu durum, Savolainen (2021)'in doğa ile daha fazla zaman geçiren çocukların çevreye yönelik sorumluluk duygularının geliştiğine dair bulgularıyla örtüşmektedir. Aynı zamanda Ärlemalm-Hagsér (2013) tarafından yapılan çalışmada da doğa ve sürdürülebilirlik konularının eğitim programına dâhil edilmesinin çocukların çevresel farkındalık düzeylerini artırdığı vurgulanmaktadır. Bu bağlamda araştırmanın sonuçları, ulusal ve uluslararası literatürde doğa temelli eğitimin pedagojik gücünü destekleyen kanıtlar sunmaktadır.

Benzer şekilde alanyazında da doğa temelli öğrenme ortamlarının çocukların bütüncül gelişimini desteklediği vurgulanmaktadır. Aggöl Yalçın ve Yalçın (2016), okul öncesi öğretmenlerinin çevre eğitiminin çocuklarda çevresel bilinç ve doğa farkındalığı kazandırmada önemli bir araç olduğunu düşündüklerini belirtmiştir. Sobko, Jia ve Brown'un (2018) çalışmasında doğayla temasın çocukların empati, sorumluluk ve duygusal denge becerilerini geliştirdiği; bu yönüyle doğa temelli etkinliklerin psikolojik iyi oluş üzerinde olumlu etkiler yarattığı ifade edilmiştir. Polat ve Demirci (2021) ise doğa temelli açık alan etkinliklerinin çocukların dikkat, gözlem ve yaratıcılık becerilerini artırarak bilişsel süreçlerle duyuşsal gelişim arasında köprü kurduğunu ortaya koymuştur. Bu bulgular, mevcut araştırmada elde edilen sonuçlarla benzerlik göstermekte ve doğa temelli eğitimin erken çocukluk döneminde hem çevresel farkındalık hem de sosyal-duygusal gelişimi bütüncül biçimde desteklediğini göstermektedir.

Doğa temelli öğrenme uygulamalarının başarısında yalnızca eğitim programının içeriği değil, öğretmenlerin profesyonel tutumları, rehberlik rolleri ve sınıf yönetimi becerileri de belirleyici bir rol oynamaktadır. Öğretmenin öğrenme sürecindeki

yönlendirici ve destekleyici yaklaşımı, çocukların etkinliklere aktif katılımını ve doğayla etkileşimde kalma sürelerini doğrudan etkilemektedir. Zembat ve İlçi-Küsmüş (2020), okul öncesi öğretmenlerinin sınıf yönetimi becerileri ile mesleki profesyonellikleri arasındaki ilişkiyi inceledikleri çalışmalarında, profesyonellik düzeyi yüksek öğretmenlerin öğrenme ortamlarını daha esnek, etkileşim temelli ve destekleyici biçimde düzenlediklerini belirtmiştir. Benzer biçimde, Akgün, Yazar ve Dinçer (2011) de öğretmenlerin sınıf içi yönetim stratejilerinin, çocukların öz düzenleme ve sosyal etkileşim becerileriyle doğrudan ilişkili olduğunu vurgulamıştır. Bu bağlamda, proje sürecinde öğretmenlerin doğa temelli etkinlikler sonrasında sınıf içi hakimiyetlerinin ve öğrenciyle etkileşim kalitelerinin arttığını ifade ettikleri görülmüştür. Bu durum, doğa temelli öğrenme uygulamalarının yalnızca çocukların gelişimini değil, öğretmenlerin sınıf yönetiminde sergiledikleri profesyonel davranışları da güçlendirdiğini göstermektedir.

Araştırmanın özgün yönlerinden biri, 2023 yılında Hatay’da yaşanan deprem sonrası çocukların doğadan uzak kaldıkları bir dönemde yürütülmüş olmasıdır. Deprem gibi travmatik olayların ardından doğayla temasın çocukların psikososyal iyileşme süreçlerinde destekleyici bir unsur olduğu yönünde literatürde sınırlı sayıda çalışma bulunmaktadır. Araştırmadan elde edilen bulgular, doğa temelli etkinliklerin sadece çevresel farkındalık değil aynı zamanda sosyal-duygusal gelişim üzerinde de önemli bir etkiye sahip olduğunu göstermektedir. Bu durum, çocukların yaşadıkları travmalar sonrası yeniden doğayla bağ kurmalarını destekleyen uygulamaların önemini ortaya koymaktadır.

Sonuç olarak bu çalışma, doğa temelli eğitim yaklaşımlarının çocukların duyuşsal gelişimini ve çevresel farkındalıklarını artırmada güçlü bir araç olduğunu göstermektedir. Polat ve Demirci (2021) de doğayla doğrudan temasın çocukların dikkat, gözlem ve problem çözme becerilerini geliştirerek bilişsel süreçleri desteklediğini belirtmiştir. Ayrıca deprem sonrası konteyner kentlerde yaşayan çocuklarla yapılan uygulamaların, çocukların doğayla yeniden bağ kurmalarına katkı sağlaması, araştırmanın alan yazına sunduğu önemli bir katkı olarak değerlendirilebilir. Bu bulgular, doğa temelli eğitimin afet sonrası çocukların desteklenmesi amacıyla kullanılabilecek etkili bir yaklaşım olduğunu göstermektedir.

ÖNERİLER

Araştırmadan elde edilen sonuçlar, okul öncesi eğitim programlarında doğa temelli etkinliklere daha fazla yer verilmesinin çocukların çevresel farkındalıklarının ve doğayla bağ kurma eğilimlerinin gelişmesine katkı sağlayacağını göstermektedir. Politika yapıcıların bu doğrultuda okul bahçelerinin doğa ile iç içe tasarlanmasına, öğretmenlerin bu konuda desteklenmesine ve erken yaşta çocukların doğayla doğrudan temas kurabilecekleri fırsatların artırılmasına yönelik adımlar atması önerilmektedir.

Ayrıca öğretmenlerin doğa temelli etkinlikleri planlarken sınıf yönetimi stratejilerini yeniden gözden geçirmeleri, açık alanlarda disiplin ve güvenliği sağlarken çocukların özgürce keşif yapabilecekleri öğrenme ortamları oluşturmaları önemlidir. Bu bağlamda, öğretmenlerin doğa temelli öğrenme ortamlarında rehberlik, gözlem ve esnek yönlendirme becerilerini güçlendirmeye yönelik hizmet içi eğitimlerle desteklenmeleri önerilmektedir.

Araştırmacılara yönelik olarak ise farklı bölgelerde, daha geniş örneklemelerle ve uzun dönemli izleme çalışmalarıyla doğa temelli etkinliklerin çocukların bilişsel ve psikomotor gelişimleri üzerindeki etkilerinin de incelenmesi önerilmektedir. Ayrıca afet sonrası çocukların psikososyal iyileşme süreçlerinde doğa temelli yaklaşımların etkilerini ele alan yeni araştırmaların yapılması, alan yazına önemli katkılar sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

- Abd Rahim, S. N. F., Badzis, M., & Nik Abdul Rahman, N. S. (2020, December 1–3). *How do children experience nature at preschool? A preliminary study*. In *Proceedings of the 4th UUM International Qualitative Research Conference (QRC 2020)* (pp. 136–147). (Virtual conference).
- Aggul Yalcin, F., Yalcin, M., Bozan, S., & Gecikli, E. (2016). *Preschool teachers' views of environmental education*. *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(2), 634–642.
- Akgün, E., Yazar, M., & Dinçer, Ç. (2011). *Okul öncesi öğretmenlerin sınıf içi etkinliklerde kullandıkları sınıf yönetimi stratejilerinin incelenmesi*. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 1(3), 1–9.
- Ärlemalm-Hagsér, E. (2013). *Respect for nature – A prescription for developing environmental awareness in preschool*. *Center for Educational Policy Studies (CEPS) Journal*, 3(1), 25–44.
- Büyüköztürk, Ş. (2020). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı: İstatistik, araştırma deseni, SPSS uygulamaları ve yorum* (28. Baskı). Pegem Akademi.
- Engin, K., & Demiriz, S. (2022). *60–72 aylık çocuklar için doğayla bağlantı kurmaya eğilim ölçeğinin (DOBKEÖ) geliştirilmesi ve bazı değişkenlere göre incelenmesi*. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 55(1), 106–128.
- Haktanır, G. (2017). *Doğadan yoksun çocukların son yıllardaki yaşamları üzerine bir inceleme*. In E. G. Türk (Ed.), *Çocuk ve çevre(si)* (pp. 9–30). Ankara Üniversitesi Çocuk Kültürü Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayınları.

- Köseoğlu, P., Gökbulut, Ö. Ö., Pehlivanoglu, E., & Mercan, G. (2019). *Okul öncesi ağaç bilim okulu etkinlikleri. Informal Ortamlarda Araştırmalar Dergisi*, 4(2), 84–101.
- Köşker, N. (2019). *Okulöncesi çocuklarında doğa algısı. Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19(1), 294–308.
- Polat, Ö., & Demirci, F. G. (2021). *Erken çocukluk döneminde bilişsel gelişime bir uyaran olarak doğa ile temas ve doğa temelli açık alan etkinlikleri. Muş Alparslan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(2), 95–113.
- Rice, C. S., & Torquati, J. C. (2013). *Assessing connections between young children's affinity for nature and their experiences in natural outdoor settings in preschools. Children, Youth and Environments*, 23(2), 78–102.
- Savolainen, K. (2021). *More time children spend in nature during preschool is associated with a greater sense of responsibility for nature: A study in Finland. Ecopsychology*, 13(4), 265–275.
- Stavreva Veselinovska, S. (2024). *Play as an activity for forming environmental awareness in preschool children. Vospitanie – Journal of Educational Sciences Theory and Practice*, 19(2), 210–219.
- Sobko, T., Jia, Z., & Brown, G. (2018). *Measuring connectedness to nature in preschool children in an urban setting and its relation to psychological functioning. PLOS ONE*, 13(11), e0207057.
- Tarman, İ., & Kent Kukurtcu, S. (2022). *The perceptions of the children attending the preschool education about nature and nature pollution. International Electronic Journal of Elementary Education*, 15(1), 53–64.
- Temiz, Z., & Karaarslan Semiz, G. (2019). *En iyi öğretmenim doğa: Okul öncesinde doğa temelli eğitim uygulamaları projesi kapsamında hazırlanan öğretmen etkinlikleri. İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi (Journal of the Human and Social Sciences Researches)*, 8(1), 314–331.
- Ulrich, R. S. (1984). *View through a window may influence recovery from surgery. Science*, 224(4647), 420–421.
- Yılmaz-Uysal, S. (2020). *An exploration of the underlying reasons of preschool children's biophilic tendencies. European Journal of Education Studies*, 7(9), 114–136.
- Zembat, R., & İlçi-Küsmüş, G. (2020). *Okul öncesi öğretmenlerinin sınıf yönetimi becerileri ile mesleki profesyonellikleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. Kastamonu Education Journal*, 28(4), 1725–1739.

<i>“COPE-Dergi Editörleri İçin Davranış Kuralları ve En İyi Uygulama İlkeleri” beyanları:</i>	
Etik Kurul Belgesi:	Bu çalışma için etik kurul onayı gerekmemektedir.
Çıkar Çatışması Beyanı:	Bu makalenin araştırması, yazarlığı veya yayınlanmasıyla ilgili olarak yazar/ların potansiyel bir çıkar çatışması yoktur.
Finansal Destek:	Bu çalışmanın araştırma ve yazım aşamasında herhangi kişi/kurum veya kuruluşlar tarafından finansal destek alınmadığı bildirilmiştir.
Katkı Oranı Beyanı:	Eşit
Destek ve Teşekkür Beyanı:	
Sorumlu Yazar:	Harun TÜYSÜZ
Çifte Kör Hakem Değerlendirmesi:	Dış-bağımsız
<i>The following statements are made in the framework of “COPE-Code of Conduct and Best Practices Guidelines for Journal Editors”:</i>	
Ethics Committee Approval:	Ethics committee approval is not required for this article.
Declaration of Conflicting Interests:	No conflicts of interest were reported for this article.
Financial Support:	It has been reported that this study did not receive financial support from any person/institution or organization during the research and writing phase.
Author Contributions:	Equal
Statement of Support and Acknowledgment:	
Corresponding Author:	Harun TÜYSÜZ
Double-Blind Peer Review:	External-independent